

**AN INVESTIGATION ON NECIP FAZIL KISAKÜREK'S POEMS WITHIN
THE CONTEXT OF PSYCHOANALYTIC THEORY OF LITERATURE**

Mustafa KARABULUT

AN INVESTIGATION ON NECIP FAZIL KISAKÜREK'S POEMS WITHIN THE CONTEXT OF PSYCHOANALYTIC THEORY OF LITERATURE

Mustafa KARABULUT¹

Abstract:

Psychoanalysis is a branch of science that focuses on the subconscious and unconscious aspects of human beings. "When it comes to the human soul, it is seen that almost the entire human ego is based on psychology." (Emre, 2006: 16). The psychoanalytic literary theory is a theory that tries to reveal the unconscious and subconscious aspects of the artist in general, and is shaped on the theories of Sigmund Freud. This theory has a feature that reflects the bonds between the identity of the artist and his work. "Until Freud, the origin of human behavior was generally associated with physiology. After long studies, Freud reveals that the unconscious is as effective as physiological conditions and disorders on the basis of human behavior. (Cebeci, 2009: 72). Necip Fazıl Kısakürek, one of the important names of Turkish poetry in the Republican period, is generally known for his mystical and metaphysical poems. There are many uses in his poems that are suitable for psychoanalytic analysis. In the poems of Kısakürek, "subconscious and image, rebirth, sense of emptiness, self-complexity, struggle for existence" etc. elements are included.

Key words: Necip Fazıl Kısakürek, Literary theory, Psychoanalytic.

<http://dx.doi.org/10.47832/Lan.con3-5>

¹ Adıyaman University, Türkiye, mkarabulut@adiyaman.edu.tr

PSİKANALİTİK EDEBİYAT KURAMI BAĞLAMINDA NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Öz:

Psikanaliz, insanın bilinçaltı ve bilinçdışı yönleri üzerine yoğunlaşan bilim dalıdır. “İnsan ruhu söz konusu edildiğinde, aslında insan beninin neredeyse tamamının psikoloji üzerine kurulduğu görülür.” (Emre, 2006: 16). Psikanalitik edebiyat kuramı, sanatçının genel olarak bilinçdışı ve bilinçaltı yönlerini açığa çıkarmaya çalışan bir kuram olup, Sigmund Freud’un teorileri üzerine şekillenmiştir. Bu kuram, sanatçının kimliği ile eseri arasındaki bağları dışa yansıtan bir özellik taşır. “Freud’a kadar insan davranışlarının kökeni genel olarak fizyolojiyle ilişkilendirilmekteydi. Uzun çalışmalardan sonra Freud, insan davranışlarının temelinde fizyolojik durum ve rahatsızlıklar kadar, bilinçdışının da etkili olduğunu ortaya çıkarır. (Cebeci, 2009: 72). Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli isimlerinden olan Necip Fazıl Kısakürek, genel olarak mistik ve metafizik şiirleriyle tanınır. Onun şiirlerinde psikanalitik bakımdan irdelenmeye uygun birçok kullanım vardır. Kısakürek’in şiirlerinde psikanalitik açıdan “bilinçaltı ve imge, yeniden doğuş, boşluk duygusu, benlik karmaşası, var oluş mücadelesi” vb. unsurlar yer alır.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl Kısakürek, Literary theory, Psychoanalytic.

1. Psikanalitik Edebiyat Kuramına Dair Bazı Tespitler

Psikanalitik edebiyat kuramı, psikanalizin sanatçı ve eserine uygulanması ile ortaya çıkan bir kuram olup sanatçının kimliği ile yapıtı arasındaki bağı dışa yansıtan özellik taşır. Bu kuram, “Psikanalitik edebiyat kuramı sanatçının ‘kimliği’ ve yapıtının ‘ne’ olduğu konusunda bir ‘iç’ bakışı gerçekleştirmek için, Freud’un öncülüğünde keşfedilen ve daha sonraki psikanaliz ekollerinin geliştirdiği kavramları, özellikle de bilinçaltının çalışmasına ilişkin ilkeleri kullanır.” (Karabulut, 2019a: 193). Burada sanatçı ile eseri arasındaki ilişki psikanalizin ilgilendiği yapılar kullanılarak ortaya konulmaya çalışılır. Edebiyat eserinin temel taşı olan “kelime”, psikanaliz için de çok önemlidir.

Freud, “söz bir insanın bir başkasını etkilemede başvurduğu en önemli çare, söylendiği kimsede ruhsal değişikliklere yol açma bakımından eşi bulunmaz bir araçtır.” (Freud, 1998) diyerek psikoloji, dil ve edebiyat arasındaki ilişkiye dikkat çeker. Psikanalistler yaratma eylemini psikolojik bir etkinlik şeklinde algıladıkları için sanatçı ile eseri arasında ilişki olduğunu dile getirirler. “Psikanaliz sanatçının bilinçaltına inerek eserin neden ve nasıl yazıldığını inceler.” (Karabulut, 2011: 974).

Terry Eagleton, psikanalitik eleştirilerin çoğunun aslında en sınırlı ve en sorunlu olan yaza ve içerik olarak iki türde meydana geldiğini dile getirir. Eagleton, bu denemelerin ya eserde kendini açığa çıkardığı kadarıyla yazarın psikanalitik açıklamasını yapacağını ya da hayatta takip edilebilecek bir şekilde bilinçdışının sanat eserindeki semptomlarını inceleyeceğini ifade eder. (Eagleton, 2011: 187).

Psikanalitik edebiyat incelemelerinde “arketipsel eleştiri”, önemli yere sahiptir. Bu eleştiri yönteminde, edebi eserlerdeki imgelerin psikolojik ve mitolojik kökenlerine inilmeye çalışılır. Bu bakış açısını psikolojik açıdan öne çıkaran Carl Gustav Jung’dur. Jung’un kurduğu “analitik psikoloji” ile bireyin psikolojik dünyasını “bilinçli” ve “bilinçdışı” olarak iki kısma ayırır. Jung, büyük önem verdiği bilinçdışını “bireysel bilinçdışı” ve “kolektif bilinçdışı” olarak ikiye ayırarak psikanalitik tahliller yapar. Jung, “bireysel bilinçdışı”nda bastırılmış dürtülerin ve çocukluk özelemlerinin ağırlıkta olduğunu; “kolektif bilinçdışı”nda ise “ilkimge” olarak ifade ettiği arketiplerin yer aldığını (Jung, 2013: 20) söyler.

III. International Congress of Language and Literature

Psikanalitik edebiyat kuramı; sanatçıdan esere, eserden sanatçıya ve esere yönelik olmak üzere üç kısımda ele alınır. Sanatçıdan esere (sanatçının psikolojisi, kişiliği, eseri) psikanalitik kuramda yazarın çocukluğu, ruhsal durumu, bilinçaltı, tercihleri, cinsel yapısı vb. yönlerinin edebi eser üzerindeki yansımalarına bakılır. “Psikanaliz verileri sadece yazarın kişiliği ile değil onun eserlerinde yarattığı tip ve karakterlerle de ilgilenir. Gerçek bir kişilik gibi bir kahramanın psikanalitik tahlili yapılır.” (Kolcu, 2008: 199).

Sanatçılar, algı, duyuş ve ifade ediş bakımlarından genel olarak diğer insanlardan farklılık gösterirler. Freud, sanatçıların kendine has bir his ve ifade yönü olduğunu söyler.² Bu bakımdan onun sevinçlerinde olduğu kadar acılarını açığa çıkarmada da farklılık gösterdiğini belirtmek gerekir. “Yazar örnek bir çilekeştir, çünkü hem acı çekmenin en derin katmanlarına inmiş, hem de acısını yüceltmede profesyonel bir yöntem keşfetmiştir. Yazar, bir insan olarak acı çeker; yazar olarak da bu acısını sanata dönüştürür.” (Sontag, 199: 131). Eserden sanatçıya psikanalitik kuramda ise karakter ve kişiliğin açığa çıkarılmasında eserden hareketli edilir. Burada, eserin incelenmesi sürecinde sanatçının bir figür olarak metinde bulunup bulunmadığını irdeleme anlaşılır. Esere yönelik psikanalitik kuramda ise metindeki kişilerin psikanalitik unsurlar içerisinde çözümlenmesi öne çıkar.

2. Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirlerine Psikanalitik Bir Bakış

Necip Fazıl, ilk şiirlerinden itibaren psikolojik ve felsefi yönü olan dizeler de kaleme almaya başlar. “Örümcek Ağı, Çan Sesi, Kaldırımlar, Nefs, Bendedir gibi ilk kalem ürünlerinden başlayarak onun şiirlerini korku, ürperti, vehim, yalnızlık, boşluk, ölüm gibi öznenin varlığını tehdit eden temalar kaplar. Bunda rol oynayan başlıca etken, öznenin varlıkla, evrenle ve kendisiyle uyumlu bir iletişim ağı ve buna bağlı yaşama alanı kuramamasıdır.” (Gariper, 2014: 120). Bu bağlamda Kısakürek’in şiirlerinde psikanalitik yönden “yeniden doğuş, bilinçaltı ve imge dünyası, yalnızlık, yabancılaşma, depresyon ve benlik arayışı” gibi hususların bulunduğunu belirtmek gerekir.

2.1. Yeniden Doğuş Arketipi

Yeniden doğuş, bireyin ruhsal bakımdan adeta yeniden dünyaya gelmiş olması anlamına gelir. Bunu arketip kuramı bağlamında temellendiren Carl Gustav Jung, yeniden doğuşu kahramanın yolculuğu ile ilişkilendirir. “Jung yeniden doğuş arketipini temel alarak bireyleşme süreciyle, kahramanın yaptığı gece deniz yolculuğunun arketipsel imgesi arasında bir benzerlik kurar.” (Korucu, 2019: 711).

Necip Fazıl, 1934’te Seyyid Abdülhakim Arvâsî Efendi ile karşılaştıktan sonra ruhsal manada büyük değişimler gösterir. Onun dönüşümü, analitik psikolojinin kurucusu Jung’un arketip kuramına göre irdelenebilir. Jung, “kolektif bilinçaltı” olarak adlandırdığı insan zihninin bir bölgesinde çeşitli arketiplerin bulunduğu ve bu arketiplerin insan yaşamının her alanında yeniden üretildiğini dile getirir. (Güngör, 2015: 155). Jung, kişinin hayatını şekillendiren arketiplerden birisi olarak buna “yeniden doğuş arketipi” der. Abdülhakim Arvâsî ile tanışan şair adeta yeniden doğar.

Kısakürek, “eserleriyle çilesini, çilesiyle de eserlerini mayalamaya çalışmıştır.” (Taşdelen, 2005). Şairin, “Çile” şiirinde adeta yeniden doğuşun hikayesini anlatır. Şairin iç dünyasındaki med-cezirler, çalkantılar, boşluklar ile benliğini kurma, var oluş mücadelesi arasındaki çatışmalar, onun üslûbunun oluşmasında en önemli etkilerdendir. (Karabulut, 2012).

² Freud’un sanatçılar ve eserleri ile analizleri ile ilgili tespitleri için şu kaynağa bakılabilir: Sigmund Freud, *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*, çev. Kâmuran Şipal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012.

Aylarca gezindim, yıkık ve şaşkın,
Benliğim bir kazan ve aklım kepçe.
Deliler köyünden bir menzil aşkın,
Her fikir içimde bir çift kelepçe. (s.17)³

“Çile” adlı şiir Necip Fazıl’ın metafizik ürpertilerini ve mutlak hakikati arayışını dile getirir. “Şiir ilk dizelerinden itibaren ‘yüce’ karşısındaki konumlanma kendini hissettirir. Şairin duyduğu sesin gaiblerden geliyor olması şairin kendinden menkul değerler oluşturmak isteğinde olmadığını öteden gelen bir sesi aktarma görevini üstlendiğini anlatır niteliktedir. Gaiblerden gelen ses, Necip Fazıl’ın yücelik karşısındaki tavrının öncelikle bir kulluk bilinci ile açıldığını gösterir.” (Hüküm, 2013: 48).

Gâiblerden bir ses geldi: Bu adam,
Gezdirdin boşluğu ense kökünde!
Ve uçtu tepemden birdenbire dam;
Gök devrildi, künde üstüne künde... (s.16)

Necip Fazıl, “Çile” şiirinde tasavvufun da etkisiyle yaşadığı iç değişimi dile getirir. Bu değişim, psikanalitik bakışta, bireyin iç dünyasındaki çatışmaların ve met cezirlerin sonucu olarak, kimlik oluşumu sürecini hatırlatır. Zamanı sorgulayan birey, saatin üzerindeki akrep ve yelkovanın hareketini zamanın raksı olarak algılar. “Zaman ile ilgili sorudan sonra kendi sonunu söz konusu etmesi; zaman ile son arasındaki ilişkiyi gösterir. Burada dikkat çekici olan; şairin, bu son sebebiyle korkmak ve acı çekmek yerine, bunun anlamını öğrenmeye çalışmasıdır. Böylece şairin metafizik endişeden, metafizik bir anlam alanına geçtiğini görüyoruz.” (Yuva, 2009: 1695). Necip Fazıl’ı yoğuran, olgunlaştıran; en önemli unsur onun “çile”sidir. “Necip Fazıl’ın ruh dünyasında derin bir acı ve ıstıraba kaynaklık ederek şiirine yansıyan fikir, diyanet ve cemiyet olmak üzere iki farklı mecrada tezahür eder. (Erol, 2014: 66). Psikanalitik edebiyat kuramı açısından bakıldığında “Çile” adlı şiirde anlatıcının varlık-yokluk trajedisinde kimlik arayışı içerisinde olduğu görülür.

Kısakürek’in “Tam Otuz Yıl” adlı şiirde otuz yıl saatinin çalıştığını ancak kendisinin durduğunu söyleyen şair, adeta bir “yeniden doğuş”u dile getirir:

Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum;
Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum. (s.35)

Kısakürek’in “Muhasebe” adlı şiirinde “yeniden doğuş” arketipinin yansımalarını görmek mümkündür. Bu şiirde anlatılanlar adeta yeni bir nesle (Büyük Doğu nesli) bir çağrıdır. Şair, şiirin ilk mısralarında bu durumu şöyle ifade eder:

Ben artık ne şairim, ne fıkra muharriri!
Sadece beyni zonklayanlardan biri!
Bakmayın tozduğuma meşhur Babalı’de!
Bulmuşum rahatımı ben bir tesellide.
Fikrin ne fahişesi oldum, ne zamparası!
Bir vicdanın, bilemem, kaçtır hava parası?
Evet, kafam çatlıyor, güya ulvi hastalık;
Bendedir, duymadığı dertlerle kalabalık.
Büyük meydana düştüm, uçtu fildişi kulem;

³ Şiir alıntıları Necip Fazıl Kısakürek’in Çile adlı kitabından yapılmıştır. Şiir alıntılarında sadece sayfa numarası verilecektir. Eserin tam künyesi için bkz. Kaynakça.

III. International Congress of Language and Literature

Milyonlarca ayağın altında kaldı kellem... (s.402-403)

Erich Fromm, her insanın kendini adayabileceği bir nesnesin ve davranışlarına yön verecek bir düşünsel sistemin ihtiyacı içinde olduğunu ifade eder. (Fromm, 1991: 45). Necip Fazıl, ilk gençlik senelerinde içine düştüğü bunaltı ruh halinden kurtularak İslam'a sıkı sıkıya yönelir. O, artık peşinden koştuğu, dini, milli, manevi idealleri için çabalayan biridir. Kısakürek, inanmış bir kişi olarak ikileme düşmez. (Karabulut, 2019b: 236). Bu onun "Allah'a tam bir teslimiyet" içerisinde olduğunu ifade etmesiyle yakından ilgilidir.

2.2. Yalnızlık, Yabancılaşma ve Depresyon

Psikanalizde bireyi depresyona sürükleyen birçok sebepten bahsedilir. Maddi ve manevi kayıplarla beraber, yalnızlık, yabancılaşma ve ötekileşme de buna eklenebilir. Psikiyatride depresyon ifadesi üç farklı anlamda verilir. "Terimin ilk kullanımı normal bireylerde de bir kayıp sonrası ortaya çıkabilen bir duygusal yaşantı olarak üzüntülü ve kederli ruh halini anlatır. Terimin ikinci kullanımı bir ruhsal belirti olarak depresyondur. Depresyonun üçüncü kullanımı ise özgül bir ruhsal rahatsızlığı anlatmak içindir." (Türkçapar, 2004: 12).

Kısakürek, "Otel Odaları" başlıklı şiirde depresif ruh hali içerisindeki bireyin psikolojisini mekân-insan ruhu ilişkisinden yola çıkarak dile getirir. Şair, bu şiirde "Otel odasında yer alan her nesne aslında şairin içinde bulunduğu ruh halinin, psikolojik durumun şekil bulmuş halidir. Şair nesnelere hareketle içinde bulunduğu bohem havayı aksettirmeye çalışmıştır." (Yılmaz, 2014: 180).

Bir merhamettir yanan, daracık odaların,
İsli lâmbalarında, isli lâmbalarında. (s.161)

Yukarıdaki mısralarda isli lambaları merhamet bağlamında irdeleyen şair, yalnızlığın psikozunu derinden hisseden bireyin dar ve kasvetli mekândaki çıkişsızlığını irdeler. Şiirin anlatıcısı dar mekânın kaotik yapısı içerisinde patolojik bir yapı göstermektedir. Bu bakımdan şairin ruh hali ile mekân arasında yakınlık olduğunu söylemek mümkündür.

Gelip geçen her yüzden gizli bir akis kalmış,
Küflü aynalarında, küflü aynalarında. (s.161)

Yukarıdaki dizelerde geçen "küflü ayna" ifadesi şairin bilinçaltındaki korkuları, tedirginlikleri ve olumsuz çağrışımları karşılar.

Atılan elbiseler, boğazlanmış bir adam,
Kırık masalarında, kırık masalarında. (s.161)

Yukarıdaki beyit psikanalitik açıdan ele alındığında şiirin anlatıcısında bir psikoz hali olduğu görülür. Burada birey, anılara gömülmüş, yalnızlaşmış, yabancılaşmış, iç ve dış çatışmalar yaşayan bir yapıdadır. (Karabulut, 2019b: 238). Burada psikanalitik bağlamda bireyin algı dünyasındaki kaotik yapı ön plana çıkar. "Bu mekânda bohemiği bütün yoğunluğuyla yaşayan özne, kasvetli odanın kırık masalarında dağınık bir şekilde duran elbiseleri boğazlanmış bir adam görüntüsüyle algılamıştır." (Sağlam, 2014: 249). Otel odasında yalnızlık ve kimsesizliğin bunaltısıyla depresyona giren birey, bilinçaltındaki tedirginlikleri ve ruhsal yaraları duvardaki çivi yaraları şeklinde açığa çıkarır:

Atıyor sızılardan, çıplak duvarda nabzı,
Çivi yaralarında, çivi yaralarında. (s.161)

2.3. Bilinçaltı ve İmge

İmge, varlıkların insanın iç dünyasındaki farklı algılanış biçimi olup şairin bilinç ve bilinçaltı taraflarıyla da ilgili bir kavramdır. Her şairin kendine özgü imge dünyası olabilir. Necip Fazıl'ın şiir dünyasında imgenin de önemi vardır. O, madde-ruh tezadında kişinin trajedisini yer yer imgesel boyutta dile getirir.

“Çile” adlı şiirin ilk dörtlüğünde bireyin bilinçlenme süreci dile getirilir. “Bilinçlenme sürecine giren ben-anlatıcının sırtına büyük bir yük verilmiştir.” (Karabulut, 2019: 325). Burada kişinin olgunlaşma sürecine girdiği görülür. Şair, “gök devrildi” derken gök kelimesini imgesel manada bilinçlenme sürecinin bir objesi olarak kullanır:

Gâiblerden bir ses geldi: Bu adam,
Gezdirdin boşluğu ense kökünde!
Ve uçtu tepemden birdenbire dam;
Gök devrildi, künde üstüne künde... (s.16)
Şiirde “lûgat” ve “ayna” imgeleri kişinin kimlik arayışı veya benlik sorunsalı ifade edilir:
Lûgat, bir isim ver bana halimden;
Herkesin bildiği dilden bir isim!
Eski esvablarım, tutun elimden;
Aynalar, söyleyin bana, ben kimim? (s.19)

Kısakürek, “Kaldırımlar-I” adlı şiirde “kaldırım”ı imgesel anlamda kullanır. “Kaldırım” imgesi, “anne, insan, lisan” bağlamlarında ele alınır:

Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
Kaldırımlar, duyulur, ses kesilince sesi;
Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır. (s.157)

“Otel Odaları” adlı şiirde “otel” sözcüğü, “atılmışlık, yalnızlık ve yabancılık” bağlamlarında olumsuz bir mekân olarak tasvir edilmiştir:

Bir merhamettir yanan, daracak odaların,
İsli lâmbalarında, isli lâmbalarında. (s.157)

2.4. Benlik/Kimlik Çoğullanması

Benlik, psikolojik manada insanın kişiliğinin temelinde olan duygu ve düşüncelerin bütünüdür. Kişi, ideal benliğe ulaşmak için çoğu zaman iç ve dış çatışmalar yaşar. Necip Fazıl'ın bazı şiirlerinde kimlik arayışının bir parçası olarak benlik çatışması da görülür. Bu çatışma benlik çoğullanması olarak da kendini gösterir. Onun “Ben” adlı şiirinde bireyin ben'iyile dış dünyadaki nesnelere arasında bağlar kurulur:

Ben, kimsesiz seyyahı, meçhuller caddesinin...
Ben, yankısından kaçan çocuk kendi sesinin...
Ben, sırtında taşıyan işlenmedik günahı. (s.67)

Şiirde ben-anlatıcı kaotik bir yapı gösterir. “Şiirde “ben” tezatlar içerisinde, ontolojik ve psikolojik bir yapı arz eder. Öyleki ben-anlatıcı kendisini işlenmemiş günahın bile sorumlusu tutmaktadır.” (Karabulut, 2019: 329).

Ben-anlatıcı benlik parçalanması içerisinde olup trajik bir yapı gösterir. Şairin benlik/kimlik oluşturma sorunsalı şairin bilinçaltısındaki çıkmazlarla beraber bilinçdışına yansıtılır. Şiirin sonraki kısımlarında “şairin beni”, “yolcu inmeyen hanların usanmaz bekçisi, buz tutmuş kayalarda kutup yelkenlisi, ısınmaz külhanların tükenmez ormanı, boşlukta düşen fikir, benliğin dolabında kör ve çilekeş beygir”dir. İmgesel boyutta benlik/kimlik oluşturma sorunsalı şairin bilinçaltısındaki çıkmazlarla beraber bilinçdışına yansıtılır. (Karabulut, 2015: 609).

Ben, usanmaz bekçisi, yolcu inmez hanların;

III. International Congress of Language and Literature

Ben tükenmez ormanı, ısınmaz külhanların...
Ben, kutup yelkenlisi, buz tutmuş kayalarda;
Öksüzün altın bahtı, yıldızdan mahyalarda...
Ben, başı ağır gelmiş, boşlukta düşen fikir;
Benliğin dolabında, kör ve çilekeş beygir... (s.67)

“Ben” başlıklı şiirde kişinin kimlik arayışı ve benlik çatışmaları ön plandadır. “Ben” şiirinin sonunda şairin tezatları ve benlik parçalanması üst düzeye ulaşır. Bu durum adeta kişi için bir kıyameti andırır. “İnsan ruhunun bütünlüğünü temsil eden ‘benlik’, rüyalarda görülen imgelerin kaynağı, zıtlıkların bileşimidir; hem egoyu hem de egonun diğer unsurlarını oluşturur.” (Cebeci, 2007: 226).

Sonuç

Psikanaliz, Sigmund Freud’un temellerini attığı psikolojik kuramlar bütünü olup bireyin ruh dünyası üzerinde çözümlenmeler ve tedaviler uygular. Sanatçının diğer insanlardan farklı bir algı ve ifade yönünün olduğunu dile getiren Freud, Sanat ve Sanatçılar adlı eserinde bu hususu irdeler. Türk şiirinin usta kalemlerinden Necip Fazıl Kısakürek’in şiirleri psikanalitik bağlamda irdelenmeye değerdir. Kısakürek’in şiirlerinde psikanalitik bağlamda “bilinçaltı, yeniden doğuş, boşluk duygusu, benlik kamaşası, var oluş mücadelesi vb.” izleklerle açığa çıkar. Kısakürek’in arayış yolculuğunda ve varoluşunu gerçekleştirme çabaları bazı şiirlerinde bir “yeniden doğuş” izleği ortaya çıkarır. Özellikle “Çile”, “Tam Otuz Yıl” ve “Muhasebe” adlı şiirlerinde bunu daha belirgin görmek mümkündür. Şairin “Ben” şiiri başta olmak üzere bazı şiirlerinde “benlik çatışması” veya “benlik çoğullanması” ile karşılaşırız. Onun şiirlerinde yer alan bilinçaltı ve bilinçdışı unsurlar da psikanalitik edebiyat kuramı çerçevesinde irdelenebilecek hususlar arasındadır.

KAYNAKÇA

- CEBECİ, Oğuz (2009), Psikanalitik Edebiyat Kuramı, İthaki Yayınları, İstanbul.
- EAGLATON, Terry (2001), Edebiyat Kuramı, çev. Tuncay Birkan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- EMRE, İsmet (2006), Edebiyat ve Psikoloji, Anı Yayıncılık, Ankara.
- EROL, Kemal (2014), “Bir Dava ve Toplum Adamı Olarak Necip Fazıl’ın Fikir Çilesi”, International Journal of Languages’ Education and Teaching (IJLET), Volume 3/2014.
- FREUD, Sigmund (1998), Psikanaliz Üzerine, (Çev. Kamuran Şipal), Cem Yayınları, İstanbul.
- FREUD, Sigmund (2012), Sanat ve Sanatçılar Üzerine, Çeviren: Kâmuran Şipal, : Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- FROMM, Erich (1991), Psikanaliz ve Din, (Çev. A. Arıtan), Arıtan Yayınevi, İstanbul.
- GARİPER, Cafer (2014), “Necip Fazıl’da ve Ahmet Hâşim’de Başın Aykırılığı ve Horlanışı”, bilig, Kış 2014 / SAYI 68.
- GÜNGÖR, Bilgin (2015), “Necip Fazıl Kısakürek’in ‘Muhasebe’ Adlı Şiirinde Yeniden Doğuş Arketipi”, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 37, Nisan 2015.
- HÜKÜM, Muhammet (2013), “Necip Fazıl’ın ‘Çile’ Şiirinde ‘Yüce’ ve ‘Trajik’ Üzerine Bir Tahlil Denemesi”, Asia Minor Studies, International Journal of Social Science, Cilt:1 Sayı:1 Ocak 2013/ Volume: 1 Issue: 1 January.
- JUNG, Carl Gustav (2013), Dört Arketip, (Çev.: Zehra Aksu Yılmaz), Metis Yayınları, İstanbul.
- KARABULUT, Mustafa (2011), “Cahit Sıtkı Tarancı’nın Şiirlerine Psikanalitik Bir Yaklaşım”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 6/3 Summer 2011.

- KARABULUT, Mustafa (2012), “Şairin Dil ve Üslûbunda Psikolojik Temayüller”, 2. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (Dil ve Üslûp İncelemeleri), 19-21 Ekim 2011, Isparta.
- KARABULUT, Mustafa (2015), “İmge Kavramı ve Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirlerinde İmge”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/4 Winter 2015.
- KARABULUT, Mustafa (2019a), “Psikanalitik Edebiyat Kuramı Bağlamında Edip Cansever’in Şiirleri Üzerine Bir İnceleme”, Edebî Eleştiri Dergisi, Eleştiri Kuramları Özel Sayısı, c. 3/3, s. 192-220.
- KARABULUT, Mustafa (2019b), Üslûpbilim (Stilistik) ve Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirleri Üzerinde Stilistik Bir İnceleme, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl (1995), Çile, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- KOLCU, Ali İhsan (2008). Edebiyat Kuramları Tanım-Tenkit-Tahlil, Salkımsöğüt Yayınevi, Ankara.
- KORUCU, Arzu (2019), “Ruh Adam’da Animayla Aydınlanan Yeniden Doğuş Arketipi: Selim Pusa’tın Sonsuz İstirabı”, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (Ek Sayı 1) 710-724.
- SAĞLAM, M. Halil (2014), “Necip Fazıl Kısakürek’in Otel Odaları Şiirini Psikanalitik Edebiyat Kuramı Bağlamında Okuma Denemesi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 33.
- SONTAG, Susan (1991), Sanatçı: Örnek Bir Çilekeş, Metis Yayınları, İstanbul.
- TAŞDELEN, Vefa (2005), “Necip Fazıl’ın Çilesi, Şiiri ve Poetikası Arasındaki İlişki Üzerine”, Hece-Aylık Edebiyat Dergisi (Düşünce, Tarih ve Bir Coğrafya Tasarımı Olarak Büyük Doğu ve Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı), Sayı: 97, Ocak 2005.
- TÜRKÇAPAR, Hakan (2004), “Anksiyete Bozukluğu ve Depresyonun Tanısal İlişkileri”, Klinik Psikiyatri 2004; Ek 4:12-16.
- YILMAZ, Enser (2014), “Türk Şiirinde ‘Otel’ İmgesi: Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 7, Aralık.
- YUVA, Hümevra (2009), “Türk Şiirinde Zaman Teminin Değişimi”, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4 /1-II Winter.